

12791

12.791

FÖLDMŰVESEK SZAKKÖNYVTÁRA

SZERKESZTI TAKÁCS JÓZSEF

3.

A KORAI BURGONYA TERMESZTÉSE

HÁROMFÉLE KORAI BURGONYATERMESZTÉSI MÓD:
MELEGÁGYI, BÁCSKAI ÉS MAROSMENTI

HAT KÉPPEL

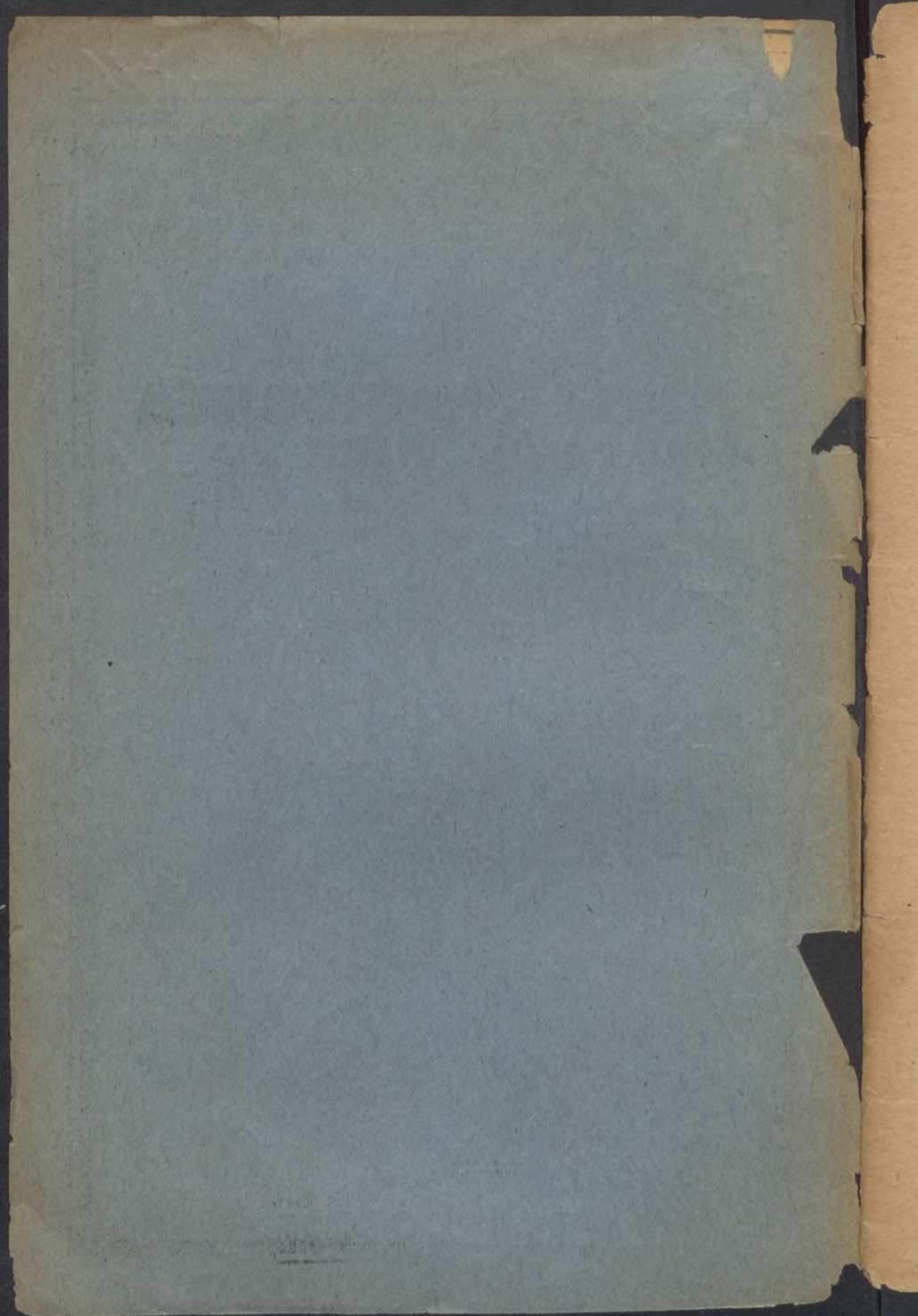
IRTA:

PÉTERFY TAMÁS

BUDAPEST 1922

A NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA

FÖLDMŰVESEK SZAKKÖNYVTÁRA

SZERKESZTI TAKÁCS JÓZSEF

3.

A KORAI BURGONYA TERMESZTÉSE

HÁROMFÉLE KORAI BURGONYATERMESZTÉSI MÓD:
MELEGÁGYI, BÁCSKAI ÉS MAROSMENTI

*

HAT KÉPPEL

*

IRTA:

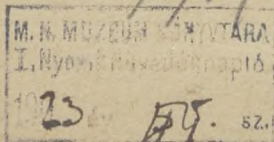
PÉTERFY TAMÁS

BUDAPEST, 1922
A NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDES KIADÁSA
VII, Erzsébet-körut 35

~~dec.~~
~~1572~~ ~~1~~

12.491/3

A burgonyáról általában.

A burgonyát hazánkban nevezik: *kolompérnak*, *burgonyának*, *pityókának* és németesen *krumplinak*. Igazi neve pityóka volna magyarul, mert a két gumós növénytestvér, a *csicsóka* és *pityóka*, igazi rokonhangzásu, tiszta magyar szavak. Mégis az általánosan elterjedett burgonya jóhangzásu nevén írom azért, mert ezen a néven legtöbben ismerik.

A burgonyát hazánkban igen nagy területen termesztik, mert ez a növény fogyasztható a legtöbb alakban és elkészítési móddal. A burgonyatermesztésnek három hires, bőtermő vidékét ismerjük. A nyírségit Szabolcs vármegyében, a vasvármegyeit és a barcaságit Brassó vármegyében. Ezek a burgonyabőtermés Kánaánjai, de megterem a burgonya nálunk minden faluban. A burgonya termesztését általában mindenki ismeri és nem célja ennek a könyvnek az általános burgonyatermesztésről beszámolni, hanem csakis a korai termesztésnek három módjáról.

A korai burgonyának az 1922. évi tavasz végén és nyár elején 170 koronával mérték kilóját Budapesten. Tehát a husnál is drágább volt eleinte a korai burgonya. De még június végén, július elején is

50—60 korona volt egy kiló burgonya ára. Ezért sietek ismertetni a három termesztési módját a „*Földmivések Szakkönyvtára*“ olvasóival, hogy az eljárást, a termesztés módját megismerje és hasznára fordítsa minél előbb az olvasó.

Tagadhatatlan, hogy a burgonya általában igen jó eledel. A főzésnél, ételkészítésnél nagy szerepe van, sokféle alakban kerül az asztalra. Legegyszerűbb fogyasztása, amikor parázsban sütjük, miként a pásztorok a szabad ég alatt. Ugyanilyen egyszerű, amikor héjában megfőzzük és megsózva fogyasztjuk. De reszeljük kenyérbe, készítünk vele burgonyás tésztát többféle alakban, hus mellé zsirban piritjuk, tört burgonyát hagymászsirral készítünk, burgonyával fől a gulyásleves, de még a huslevesbe is beletesszünk egy-két hámozott burgonyát főzés közben, hogy szét ne főjjon. A tojásos rakottburgonya, a babéros savanyuburgonya, és lehetne előszámlálni napokig, hogy hányféleképen fogyasztjuk a burgonyát s naponta többször kerül az asztalunkra.

A korai burgonya csak csemege, de igen kedvelt csemege, mert olyan időben termesztjük, amikor a rendes termésű burgonya már elvesztette zsengességét, sőt romlik is. Tehát vágyunk az új termésre, kívánjuk az új, friss burgonyát.

A korai burgonyatermesztés célja.

A korai burgonyát, mint kedves csemegét, termesztjük a *háztartás részére*, a család fogyasztására és termesztjük *eladásra*. Háziszükségletre ugy a melegágyi, mint az előcsiráztatott korai burgonyatermesztés és a marosmenti átteleltetéssel művelt korai

burgonyatermesztés megfelel. Az üvegházi korai burgonyát csakis a kertészettel szakszerűleg foglalkozók állítják elő. De azért fölemlitem ezt a módját is a korai burgonya előállításának.

Akinek van üres melegágya s megvannak a melegágykeretek, üvegfödelek, könnyűszerrel gondoskodhat a család részére friss csemegeburgonyáról, ha a fáradságot nem sajnálja.

A melegágyi korai burgonya.

Tudjuk azt igen jól, hogy a fűtött üvegházakban minden időben van mindenféle zöldség és növénycsemege. Az uradalmi kertészek ujév napján szednek szőlőt, barackot és bármiféle ujdonságot, amit termelnek a fűtött üvegházakban, még citromot és narancsot is. Itt természetik az üvegházi burgonyát is az inyencek asztalára bármely időben.

A földmivelőembernek nincs üvegháza, fűtött melegágya, tehát úgy csinálja a melegágyi burgonya termesztését, ahogy könnyebb és ahogy lehet. A tavaszi melegágyból kijönnek rendre a nevelt palánták, utolsónak a téli kel, téli káposzta és a többi. Ekkor burgonyát ültet június végén, július közepéig bele. Az üvegfedőre szükség nincs, de annál inkább kívánja a burgonya az előntést, hogy a csupa trágyás talaju, jól összekevert melegágyba bele ne süljön.

A melegágyban késői burgonya terem. Ősszel a dér megcsipi a levelét és leszárad, de a friss termés a szár alatt marad és védi a tulkorai fagyok ellen. A melegágyban termesztett korai burgonyát télire letakarjuk szalmás trágyával, hogy meg ne fagyjon.

Addig szedjük ki, addig fogyasztjuk egész télen a friss, új burgonyát a melegágyból, míg új melegágy készítése céljára ki kell üríteni a tavalyi melegágyságot, január-február havában.

A melegági korai burgonyatermesztés inkább a háztartás részére, a család fogyasztására biztosítja a zsenge friss burgonyát, mint csemegét. Nagyobb jelentősége nem is lehet, hiszen kis területen, csak a melegágyságban ültetjük azért, hogy kihasználjuk nyáron-őszön-télen azt is. Tavaszra pedig kell a hely, a melegági területe szükséges az új melegágyság beállításához, a korai palánták neveléséhez.

A melegági korai burgonyatermesztés karácsonyra, újévre, farsang elejére biztosítja az új csemegeburgonyát. Akkor szedünk föl belőle, amikor éppen szükség van rá. De nagy jelentősége nincs, mert kis területen és keveset termeszthetünk.

Mielőtt följegyzéseimet befejezném, megemlítem azt is, hogy a melegági korai burgonya termesztéséhez vetőgumókat tavasszal, a verem kibontásakor külön teszünk el. Középnagyságú, még nem csirázó gumókat a legutoljára kibontott vermekekből választunk és napon fonnyasztjuk, azután száraz, szellős pincében tartjuk el július elejéig, hogy a melegágiba elültethessük. Ültetés előtt a melegági talajt jól összekeverjük földdel, a melegági kihűlt trágyatömegébe összekeverés nélkül nem célszerű a burgonya ültetése. A melegági korai burgonya termesztése, amint látható a följegyzettekből is, igen pompás új csemege a család részére, de nagyobb tömeg termelésére, haszonhajtó eladásra ez a korai termesztési mód nem alkalmas, mert csakis az üresen álló melegági célszerű hasznosítását szolgálja.

A bácskai korai burgonya termesztése.

A korai burgonya előcsiráztatással való termesztését azért neveztük bácskai módnak, mert a Bácskában és egyáltalán a délvidéken üzik nagyban, termesztik évente száz és száz vasuti kocsival. Hazánknak ez a vidéke melegebb. Itt még a rizs is megterem a Duna folyó mentén beállított rizsföldeken. De ez nem azt jelenti, hogy a bácskai korai burgonya termesztési módját máshol nem alkalmazhatják, csak az a tapasztalati tény állapítható meg a délvidéki melegebb időjárásból, hogy ott hamarabb terem a korai burgonya a kedvező éghajlati viszonyok mellett.

A Bácskában a burgonya őszi kiásása alkalmával már a szedésnél különválogatják a vetnivalót, a magnak szánt burgonyagumókat. A vetnivaló burgonya száraz pincébe kerül, mert a veremből nem lehet télen kiszedni a korai kezeléshez. A száraz pincében eltartott vetőburgonyát január elején átvizsgálják, az esetleg romlottakat kihányják és január közepén megkezdődik az előcsiráztatás.

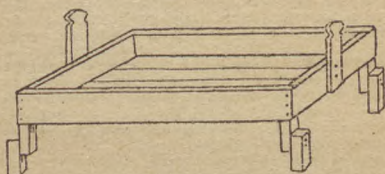
A lecsirázott burgonya rossz vetőanyag.

A vermekben, nedves pincékben, nyirkos kupacokban csirázásnak induló burgonya fehér, hosszú csirákat hajt. Azt tudja már minden földmivelő, hogy az ilyen veremben, pincében előre csirázott burgonya, ha elültetjük, nem hajt olyan dusan és erősen, mint a le nem csirázott, szárazon eltartott gumók szoktak. Megtörténik, hogy kétszer-három-

szór lecsirázzák a nedves helyen telet burgonyát és az ilyen többször lecsirázott burgonya igen csekély szárat hajt, gyöngé termést ad. Valójában a lecsirázott burgonya nem jó vetés céljára, mert minden vetés előtti lecsirázás csak gyöngíti a mag életerejét. Azért a bácskaiak csakis jól áttelelt burgonyagumókat használnak a korai burgonyatermesztéshez. A nedvesség a burgonyavetőmag ellensége. Száraz, hűvös eltartást kíván a vetőburgonya télire. Különböztetve ezt tudja minden földmivelő, de följegyzem mégis, mert a korai burgonya vetőgumói a siker érdekében csakis egészségesek lehetnek.

Előcsiráztatás.

Az előcsiráztatás január közepén kezdődik. A rendszeres csiráztatás céljára deszkafődeleket készít-

I. számú kép.

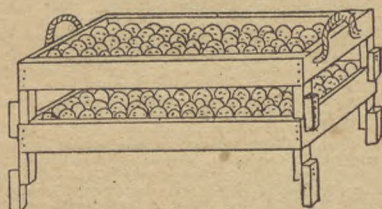
Burgonyaelőcsiráztató deszkafédél.

nek. A fődelek oldalára léceket szögeznek kereken. A deszkafődélre, a lécs magasságában homokot hintonak és a homokba úgy állítgatjuk be a gumókat egymás mellé sorjában, hogy csirázórészük fölfelé legyen és a szárhoz nőtt vége alól.

A csiráztató fődél két oldalára fogókat készítünk, hogy könnyűszerrel emelgethessük a szükség-

hez képest. A deszkafödeleket lehet úgy is készíteni, hogy egymás fölé helyezhessük, a lapok között kellő hézag marad, biztosítva a csirák épségét, hogy le ne törjenek átrakás közben, mivel a csiráztatás alatt éjszakára meleg helyre rakjuk el a deszkalapokat, nappal világosságra tesszük ki. A Bácskában a meleg istállókban is szokták elhelyezni.

A csiráztatásra berakott burgonyagumók nem érintik egymást. A gumónak azt a felét nyomjuk bele a homokba, mely a szárához volt növe s így a

2. számú kép,

Burgonyaelőcsiráztató fedelek éjszakára egymás fölé helyezve.

csirák a felső részén bujnak elő s a gyökerek az alsó részen. Ezek a csirák zöldek és egészségesek, akár mintha tavaszi ültetés után a földből bujnanak ki sötétzöld színben. Március végére, április közepéig már 6—10 cm hosszú, zöld csirákkal telnek meg a gumók. Az előcsiráztatás munkája kész.

Az így kiültetett burgonyagumó két-három héttel korábban ad termést, korai burgonyát, mint az előcsiráztatás nélkül való közönséges burgonya-ültetés.

A csíráztatott burgonya kiültetése.

Azt, hogy mikor ültethetjük ki a szabad földbe az előcsíráztatott burgonyát, rendesen az időjárás mutatja és szabja meg. A vidékünk időjárásához kell alkalmazkodnunk. A Bácskában már március végén megkezdik. Hűvösebb időjárású vidéken ké-

3. számú kép.

Előcsíráztatott burgonya ültetésre készen.

A burgonya gyökerét homokostól, vigyázva helyezzük a fészekbe.

sőbb végezik a kiültetést, mert a tavaszutói fagyok az előcsíráztatott burgonyának általában ártanak.

Az előcsíráztatott burgonyagumókat a fészekbe kiültetni legcélszerűbb akkor, amikor azon a vidéken a szántóföldi burgonya ültetését rendes időben megkezdik a földmivelők. Mert igen egyszerű a szá-

mitás. Ugy-e, hogy a tavaszi burgonyaültetés után a földben előbb megcsirásodik a gumó és csak azután kél ki. Igen, de az előcsiráztatott burgonya már a

4. számú kép.

Előcsiráztatott burgonya fészekbeültetése.

A zöld csirahajtás felét eltakarjuk földdel. A fészek mélyítésének a közepébe ültetjük. A gödör oldala rendes föld, a fészektörvénya a burgonya gyökerei alá van elkeverve.

kiültetésnél 3—4 héttel megelőzte a közönséges ültetést. Mire a szokott vetésű burgonyagumó a tavaszi hűvös földben csirába hajt, az előcsiráztatott korai

burgonya már bihmbót kezd nevelni. A bácskai előcsiráztatásnak itt van az előnye.

Igen, de vannak hátrányai is. Ezek pedig a kései fagyok, a hideg szelek, a napkeltekor lecsapó dér.

A hűvös időjárás ellen az ültetésnél védekezünk. Az előcsiráztatott burgonya nem kerül sima mivélésbe, hanem kereken a lehetőleg jó magasan fölhuzott fészkekbe. Ezt az eljárást úgy is nevezik, hogy darázfészkes ültetés, mert minden fészkek fölülete le van mélyítve, ameddig csak a föld megáll a gödrök szélén, beomlás nélkül.

Az ilyen mély gödröcskékbe ültetett, csirás burgonya a fagy ellen lehetőleg védve van, mert a kisebb, 1—2 fokos fagy a gödrökbe nem hat le, nem fagyasztja meg a zöld csirát a gödör mélyén, hanem csak a fölhuzott felső földréteget és így az alja, a föld melege által védve marad. De még ha érintené is a fagy a zsenge növényt, a darázfészkes ültetésnél a gödröcskék mélyén a gyöngén átfagyott növény lassan fölenged, anélkül, hogy a fölkelő reggeli nap a fészkek fenekére sütné és leperzselné a fagyos csirahajtást.

Lehet erősebb, nagyobb fagy is az előcsiráztatott burgonya kiültetése után. Az ilyen 3—5 fokos fagy a kiültetett burgonyacsirát a földszinén fölül leperzseli, tönkreteszi. De a földmivelőnek erre is van védekezése. A kiültetésnél a burgonya kinőtt csiráját, a zöld részét is, feléig gyöngén betakarja földdel s a már dusan zöldülő burgonyahajtás felerésze a földtakaró alatt az erősebb fagyok után is épen, élve marad. Vagyis védekeztünk az előcsiráztatott burgonya ültetésénél a szokatlan és ritka, erősebb fagyok ellen a zöld hajtás felerészben való elföldeelésével, amikor a

fészek mélyére helyeztük a gumót és a csiráját fele-részig bevontuk puha földdel. Ezt az 5. számú kép még jobban megmagyarázza.

Szokták a védekezést másképen is csinálni a Bácskában. Kettős sorokban fészkelik a burgonyát a kiültetéskor és minden kettős sor között utat hagynak és erre az utra szalmás, könnyű trágyát raknak. Aztán, ha hüvösre fordul az idő, a trágyát vasvillákkal ráarakják a burgonyasorok tetejére. Ha elmúlt a veszedelem, azon módon, vasvillákkal leszedik a sorokról.

Egyáltalában, amint a följegyzéseimből is látható, a földmivelőember agyának minden erejét felhasználja arra, hogy a termesztés nehézségeit leküzdje, a veszedelmet elhárítsa. Képzeld el, földmives testvérem, hogy milyen harci készség, forradalmi fölkelés van a korai burgonyát termesztő Bácskában, amikor este az északi szél hideget hoz és kitisztul az ég. Hajnalhasadáskor egy vasvillás tábor vonul serényen ki a burgonyaföldekre. Férfiak, asszonyok, ifjak és gyermekek rohannak a korai burgonyatáblák védelmére vasvillákkal. És amire a fölkelő nap sugarai leperzselhetnék a zsenge burgonyahajtásokat, azok a zöld részek már a biztos takaró alá kerülnek. Csak a tüzpusztításnál mozognak a veszélyben oly gyorsan a vidéki emberek, mint a korai burgonya fagyvédelmi eljárásánál, mert a tűz éget és a fagy perzsel.

A korai burgonya megmivelése.

A korai, előcsiráztatott burgonya megmivelése kevés eltéréssel ugyanaz, mint a rendes burgonyamivelés. A különbség csak annyi, hogy a darázfész-

kes ültetésnél nem szükséges tölteni a burgonyát. Hiszen ez józan ésszel érthető azonnal, mert a rendes burgonyaültetésnél a vetőgumó rendes mélységre kerül a simán mivelt földbe, az előcsiráztatott gumó darázfészkes, mély ültetéssel gödröcskébe kerül és ha ezeket a gödröket elsimitom, már föl is töltöttem közel egy arasznyi magasan az elültetett gumótól.

Megérthetés okáért úgy mondom ki az eljárást, hogy az előcsiráztatott burgonyánál fészket mélyítetek, tehát előre végezem el a töltögetés földmunkáját. Az időjárás szerint, korábban vagy későbban kezdődik a korai, újburgonya fölszedése. Ennél a csemege-nél nem igen várunk arra, hogy megnőjjön s a burgonyák nagyok legyenek, mert minél korábban kerül a piacra, annál drágább, annál jobban megfizetik. Rendesen a hús árával szokott egyenlő lenni a korai burgonya első termése.

A földmivelő azáltal, hogy korai burgonyát termesztett, a szántóföld évi, rendes termését nem veszítette el. A korai burgonya korán lekerül a területről és a második termés ideje biztosítva van. Vetnek a korai burgonya földjébe borsót, őszi, zöld csemege-néket. Viaszhabot, zöldhüvelyes eladásra. Kaszamálet (csalamádét) takarmánynak, magyar kölest, fehér vagy vöröset, tarlórépát. Kukoricát korai csemege-néket, csöves eladásra, hajdinát (pohánka, haricska), de az olyan földön, ahol az öntözés be van vezetve, ott a téli káposzta, karaláb és más zöldségfélék igen pompásan beválnak a korai burgonya után, fészektárgyával. Budapest környékén, Pest határában még a rendes vetéssel és nem előcsiráztatott, korai burgonya után is a csemegekukorica jön s ennek zölden

lekerülte után őszi rozsvetés, tavaszi zöldtakarmánynak.

A földmivelőnek nehéz ezt az évi kettős-hármas haszonvételt megérteni, mert egy földről ezideig egy évben csak egy termést várt, de a többtermelésre törekvés éppen ebben az irányban járhat a legtöbb sikerrel. Ahol az időjárás csak némileg is kedvez, vagy ahol a víz közelben van és csatornázzható bolygárrendszerű öntözésre, ott a korai burgonya teljesen a számításán fölül adja a jövedelmet a földmivelőnek, mert arról a területről még abban az esztendőben megkapja a rendes termést a korai burgonyán kívül. A Bácskát a világháború békekötésével elzárták a magyar fővárostól, Budapesttől s így kétszeres alkalom kínálkozik arra, hogy az előcsiráztatott, bácskai burgonyatermesztést földmivestársaim fölkarolják, megkezdjék. Nem jó abba egyszerre beleugrani, ha nincs közelünkben hozzáértő vezető, tanácsadó, de kisebb területen a földmivelő megpróbálhatja. Az ipari munkásság pedig, ha van egy kis kertje, az előcsiráztatott korai burgonyatermesztésről le sem mondhat a család ellátása érdekében.

A marosmenti korai burgonyatermesztés.

Amikor ezt az eredeti magyar találmányu korai burgonyatermesztési módot leirom, önkéntelen eszembe jut a gyufa magyar föltalálója, a debreceni Irinyi János, akinek a találmányát Bécsben használták föl. Éppen így a marosmenti korai burgonya termesztését Gernyeszegen, a Marosmentén kezdette meg Jakab János gazdatiszt, de csak kisebb területen. Aztán kiszármazott ő is Romániába, mint a

többi kivándorló székelyek tizezrei és Plojesten, a Cantecusena herceg uradalmában, közel ezerholdas kertészet vezetését vette át és berendezte. Amikor az 1916. évi román betörés közelget, megsugták a derék székely kertésznek, hogy most ám meneküljön, mert ő külföldi Romániában...

Száznyolevan hold marosmenti mivelésü korai burgonyatáblája zöldelvé, virágjában maradott hátra a kezelése és vezetése alatt álló nagy kertészetben. Földmivestársaim méltán kérdezhetik, hogy miként lehet augusztusban virágbimbójában viruló burgonya? Éppen ez a titka a marosmenti korai burgonyatermesztésnek, amelyet lehetőleg tüzetesebben írok le, mert igen fontos s még inkább kiméli a rendes évi termelést a szántóföldeken, mint a bácskai módszer.

A vetőburgonya kezelése és eltartása a marosmenti korai burgonyatermesztéshez.

Az ősszel fölászott és kiszedett burgonyatermésből csakis az épeket, a szépeket, a libatojás nagyságu, teljesen egészséges burgonyagumókat rakjuk külön a korai burgonyatermesztés céljára. A kiválogatott burgonyát napon szárítjuk, fonnyasztjuk, hogy sáros, földes, vizes, nyirkos ne legyen.

Az eltartás vermekben a legcélszerűbb, mert a pinceajtót nyitogatjuk s a levegőbecsapódás a pincében nedvességet hoz létre. A dombos, száraz földben ásott verem sokkal biztosabb arra nézve, hogy a vetnivaló burgonya csirázni nem fog az eltartás alatt. A burgonyaverem legyen száraz és simaoldalu mindenütt. Nem hintünk a verem fenekére szalmát vagy más növényi részt, mert az rothad, korhad és min-

den rothadás-korhadás meleget fejleszt és a meleg-ség csirázásra készíti a burgonya alvó magvait, a szemeket. A legcélszerűbb veremaljazóanyag a száraz homok. Ebből hintünk a burgonyaverem aljára, oldalára és a burgonyarakás tetejére. A homok nem rothad, nem rothaszt, nem csinál nedvességet és rothadást, de napon szárított, száraz homok legyen az.

A verem tetejére is homokot öntünk, arra jön a rendes leföldelés, a fölhantolt verem mellett szalmás trágyát rakunk le, hogy ha igen szigorura fordulna a tél, 10 fokon fölül már a verem tetejére szalmás trágyát rakunk, hogy le ne fagyjon a vetőburgonyaig a föld. Hiszen tudjuk azt mi, tapasztalt földmívelők, hogy a burgonyaverem 1–2 fokos hideget is kiáll odalenn, ami 8–10 foknak felel meg a szabad levegőben idefönt, mert a burgonyában a csira él és az élet melegit.

Tavasszal lehető legkésőbb bontjuk föl a korai burgonyavetőmag vermét. Ha az idő nem tulságos meleg, május közepéig is eláll a száraz homokkal vermelt burgonya a veremben. Kibontás után átválogatjuk ismét a vetőburgonyát. Csakis egészséges gumókat használunk föl a további kezeléshez.

Agyagba pakoljuk a vetőburgonyát.

A veremből legkésőbb, tehát legutoljára kiszedett vetőburgonyát napfényen szárítjuk, fonyasztjuk 2–3 napon át. Viznek, esőnek nem szabad érni. Ekkor következik a marosmenti korai burgonyatermesztés legaprólékosabb munkája. A napon fonyasztott burgonyagumókat agyagba pakoljuk, miként az asszonyok a szilvásgombóckészítésnél, hogy a szilvát tésztával bevonják egészen.

Ezt a munkát betanított gyermekek végézik, mintha csak sárral játszanának. Előre betanulták és a munka gyorsan megy. Hosszu fapadokon csinálják az agyaggolyócskákat előre. Aztán ellapítja és beleteszi a burgonyát. Rásimítja, belepakolja az agyagrétegbe, amely éppen olyan vastag, mint a rendes szilvásgombóc tésztája. A szépen sárba göngyölt burgonyákat deszkára rakják, árnyékos helyre viszik,

5. számú kép.

Agyagburok a vetőburgonyán.

ahol repedezés nélkül, lassan megszárad. Amikor teljesen megszáradt az agyagréteg a burgonyagumón, akkor a deszkán leviszik a hűvös, száraz pincébe és ott egymás fölé, mint az almaásvot, elhelyezik a kiültetés idejéig.

Az a vetőburgonya a veremből kikerülve hamar csirázásnak indulna a szabad levegőn. Tehát a levegőtől elzárják a sárbekecseléssel. A szárított sárbekecsékön át nem kap nedvességet, nem ébredhet a csirája. A hűvös pincében pedig a legjobban eláll addig, amíg az elültetés ideje elérkezik.

Ez a vetőgumóeltartás a legkörülményesebb része a marosmenti korai burgonyatermesztésnek, de mivel gyermekek végezik, a drága napszám nem teszi költségessé, a nagyok munkás kezeit nem vonja el az ilyenkor összetorlódott külső munkától.

Az agyagburok fölbontása és az ültetés.

Az agyagburok fölbontása nevetségesen egyszerű. Az a kőkemény agyagburok, ha öntözővel vizet bocsátunk rá, néhány pere múlva magától mind fölpattan és lemálik a burgonyavetőgumóról. Az így kezelt burgonyát július hó első felében ültetik el. Az ültetése már nem olyan körülményes, mint az előcsiráztatottnak. Jakab János kertész a dohányföldre ültette Romániában, még pedig úgy, hogy erdővágásba került a dohány, a második évben jött bele korai zöltség és utána a burgonya, nyár közepén ültetve. Az erdőirtás területéhez azért húzódott közel a burgonyával, mert az irtás után az erdőtalaj felső kétaraszos vastag rétege csupa falevélből és galyból áll, ami a burgonya téli betakarására kitűnő anyag és nem kell odahordani, mint a trágyát, hanem készen kínálkozott a termesztéshez.

Ez a korai burgonyatermesztés még friss trágyázást sem kíván, ha a termőföld középjó erőben van. De egy nehéz föltétele van. És ez az, hogy ültetés után a kikeléshez csapadékra, esőre van szükség. Tehát aszályos vidéken, szárazságra hajló helyen csakis a termőföld vizelőntésével csinálhatjuk meg a marosmenti korai burgonyatermesztést. Ott Romániában, a Kárpát bércei alatt és a rengeteg erdőségek közelében az esőzés biztosan megjött pár nap

alatt. A Maros mentén is rendes volt a nyári csapadék s így a nyárközépi burgonya vetése biztos sikert ígért.

A nyár közepén ültetett burgonya ápolása és fölszedése.

A marosmenti korai burgonyatermesztés módja nálunk a jó erőben levő földeken a tarlóba jöhet. A tarlót előbb lehántjuk, vagyis négy-öt ujjnyira leforgatjuk. Ültetés előtt egy mélyszántás következik és boronálás után a fészkes ültetés. A nyár közepén vetett burgonya sokkal gyorsabban kicsirázik, mint a tavaszi ültetés. De hiszen ez érthető a meleg földben, ahol a kis nedvesség után a meleg hajtja a csirát. Egy kapálás és töltögetés az egész munkája s szeptember végére már dió- és tojásnagyságu új burgonyák vannak a fészkekben. Csakhogy ezeket nem szedjük föl, hanem benne marad a földben. Ott tartjuk el tavaszig.

Minden két sor burgonya közé egy üres terület maradt az ültetésnél. Erre az üres sorra szalmás trágyát vagy burgonyaszárat, paradicsomszárat, szóval bármilyen takarásra alkalmas anyagot rakunk villákba, csomókba, hogy ha a hideg beáll és a föld fagyni kezd, a fészkekben hagyott burgonyatermést megvéddhessük egyszerű rárakás által. Így gondolva, a burgonya kitelel a fészkekben fagymentesen.

Ha enyhe a tél, ha meleg napok járnak és a föld nincs megfagyva, akkor egész télen szedhetjük ki a korai burgonyát. De tavasszal, amint a föld melege megjön, a fagy fölenged, — már a marosmenti korai burgonya fölszedése megkezdődik. Ez a legkorábbi

burgonya, mert április hóban piacra kerülhet. Hanem van egy igen nehéz és körülményes tudnivalója a marosmenti módon termesztett korai burgonya ki-szedésének és ez az, hogy gyorsan romlik, hamar rothad. Negyedik napon trágya válik belőle a ko-sárban.

Éppen olyan kényes eledel ez a finom csemege-burgonya, mint az írósvaj, az is csak órákig tart-

6. számú kép.

Marosmenti korai burgonya ősszel.

Kettős sorokban ültetett burgonyafészkek. A burgonya szárát a fagy leperzselté. A mélyebben fekvő kettős fészeksorok mellett férőhelyet hagyunk s erre helyezzük a szalmás trágyát, vagy más téli takarót, hogy kéznél legyen a nagy hideg beálltakor.

ható el frissen, abban az illatos zamatjában és újra meg újra át kell mosni hideg vízben az írósvajat, különben teljesen megromlik a legizletesebb vajunk. A marosmenti módon termelt burgonyát, ha már ki-került a földből, egy-két napnál hosszabb ideig eltar-tani nem bírjuk, erre nincs módunk. De igenis, vé-dekezzhetünk a gyors romlás ellen úgy, hogy csakis annyit szedünk föl a fészekből, annyit ásunk föl a

földből, amennyi fogyasztásra kerül másnap.

Jakab János naponta 2—3 vagonrakományt irányított Bukarestbe a román bojárok ingyen konyhája részére és távirattal rendelték a bukaresti kereskedők a korai burgonya fölszedését, a szállítandó és szükséges mennyiséget.

En mint egyszerű, kis darab földön gazdálkodó földmivelő, szintén megpróbáltam a marosmenti korai burgonya termesztését itt, a székesfőváros közelében, a családom részére, kicsinyben és teljesen jól bevált. Az a burgonya, amelynek a zöld szára szeptember végén a fagytól, dércsipéstől leszáradt, gondos fészektakargatás mellett ellátta friss, csemegeburgonyával a család szükségletét a késő tavaszi napokig. Hiszen ezek a korai burgonyatermesztési módok nem csodák, hanem közönséges termesztési eljárások a kergestenyerű földmivelő előtt, csak hogy több gondot kívánnak a már megszokott, rendes burgonyatermesztésnél.

Mely burgonyafajták használhatók korai burgonyatermesztésre?

Földmivestestvéreim igen jó tudják, hogy hazánkban legalább ötvenfajta burgonyát termesztünk és vannak különbnél-különb féleségek. Van lilaszin belül, a vas megyei híres burgonya, van korai rózsza, a kiflialaku, de van márványszínű és minden vegyületű színekben, alakokban. A koraiak kevesebbet, a késeiek többet teremnek, de még ezek között is vannak kivételek, mert a növénynevesítők fáradhatatlan munkássága és tudása már létesített bőven termő korai burgonyafajtákat is. Azért, amért ennyi min-

denféle burgonyafajta közül kell választania a kezdő korai burgonyatermesztőnek, mint gyakorlati földmives, a legegyszerűbb szavakkal jegyzem föl a tudnivalót a fajták megválasztásához.

Üvegközi, melegágyi korai burgonya termesztéséhez csakis a korai fajtákat használjuk. Ilyenek a korai rózsza, marjolin, sensation, királyi veseburgonya és a többi korai fajták.

*A bácskai, előcsiráztatással való korai burgonya-*termesztéshez szintén ezek a korai fajták a legjobbak, legegyszerűbbek, csak hogy aki eladásra is termeszt, inkább a bőtermőket is fölkarolja, mert hiszen a tuldrága, legelső ujburgonyából kevés a fogyasztás. Csak akkor vesznek többen, ha olcsóbb és ekkorra a korai bőtermők is fölszedhetők eladás céljára.

A marosmenti, fészekben áttelelhető korai burgonyatermesztéshez a bőtermő kései burgonyafajták a legegyszerűbbek, mert inkább valamivel előbb elültetjük, de több van a fészek alatt. Eddig az indusriefajta vált be legjobban, de általában a középkésőiek és későiek vethetők a marosmenti vetésmóddal.

A korai burgonya értékesítése.

Akármit termesztünk, a körülményeinkkel, a viszonyainkkal tisztában kell lenni. A korai burgonya termesztésénél első kérdés a fogyasztópiac, mert a korai burgonya romlékony áru. Különösen a fészekben átteleltetett korai burgonya megy tönkre hamar, ha fölszedtük a földből. Tehát az értékesítéssel tisztában kell lennünk, a piac viszonyait ismerünk kell.

Ahol a városi piac távol esik, ott a csomagolás ad gondot, mert a zsenge, törekeny ujburgonyát nem lehet a rázós szekéren, zsákokba öntve szállítani. Összetörik, megromlik és értéktelen szemét lesz belőle. A szállításkor a gondos földmivelő már előre gondoskodik fűzkosarakról. Hosszu a tél és sokat készíthet belőle. Az ujburgonyához 10 kilót befogadó nagyságban fonjunk vesszőkosarakat, jó erős fűlelkel, vastag kávéval, hogy egymásra rakhassuk.

Bácskában is kosárszállítás járja. De a vasuti kocsikba gondosan rakják be és föltétlenül gyorsszállítmánynak küldik a romlékony árut. A vasuti kocsik megtöltéséhez többen összeállanak és közösen, egymásnak segítve, könnyebb a szállítás munkája.

Azok a termesztők, akiknek egynéhány zsákra való a korai ujburgonya az összes termésük, a legközelebbi piacra viszik eladásra. A nagyszállodások szoktak a legállandóbb vevők lenni és nagyobb mennyiséget vesznek át naponta. Azonban a szállítás és csomagolás nagy gondot ad, mert a kereskedő azzal foglalkozik, ért hozzá, míg az egyszerű földmivelőnek a jó és célszerű csomagolás fogásait meg kell tanulnia. Igyekezzünk, földmivelőtársaim arra, hogy ne a magunk kárán tanuljuk meg az ujburgonya gondos csomagolását.

Vannak olyan vidékek is, ahová az élelmiszerkereskedők rendszeren eljárnak és megveszik az ujburgonyát a termőföldön, a helyszínén. Aztán saját alkalmatosságaiikkal, kasokkal szállítják és ehhez a termelő segítségét, közreműködését nem kívánják, csupán a vasúthoz való fuvarozást. Ez igen boldog és kényelmes állapot az ujburgonya termesztőjének, de csakis azon a vidékeken várható a kereskedők

megjelenése, ahol a korai ujbουργonyát sokan és tömegesebben termesztik eladásra, tehát tömegáru van készletben.

Az értékesítés viszonyai gyorsan változnak az ujbουργonyánál. Ezért az eladásra termesztő földművelő igyekezzon a leggyorsabb és legbiztosabb piaci ártudósításhoz jutni, vagyis a jó lapokat, amelyek a piaci árakat jegyzik, megrendelni. Ez az értesülés megéri a költséget, jól jövedelmez a napi árak pontos ismerete.

Korai burgonyatermesztés saját használatra.

Az bizonyos, hogy egyelőre ennek a korai burgonyatermesztési könyvecskének a megvásárlói és olvasói között többségben lesznek azok, akik saját használatra, a család táplálására óhajtanak korai burgonyát termesztetni. Ezek részére gyakorlati tapasztalásaimból külön van néhány szavam, amelyeket följegyzek.

A jövedelem, a fizetés, a bevétel oly csekély a fizetésért, bérért dolgozók részére, hogy abból a bevételből az ujbουργonyacsemegére nem jut. Pedig az ipari és a fejmunkás családja is szereti az ujbουργonyát. Itt a városok külterületén lakókra gondolok és a nagyvárosok mellett lakókra. Hiszen Budapestre naponta ötvenezren fölül mennek be a Pest és Buda környékén lakók minden reggel. És így van ez aránylag más városaink mellett is. Azért laknak a városon kívül, mert szeretik a természetet, a kertet, a növényeket, — tehát kertet, földet mivelnek. A háboru előtt kedvtelés volt a kertészkedés, a háboru óta szükség, amely parancsol. A gyomor követel.

A korai burgonya, vagyis az ujburgonya termesztése legélénkebben a kerttel biró, kis földterületet művelő fej- és ipari munkásokat érdekli, akik kicsi földön, sok munkával aránylag többet kívánnak termelni, mint a földművelők a vidékeken a nagy területen.

Az egyszersban küzködők, az ipari és fejmunkások a következő följegyzéseket szíveleljék meg:

A melegágyi korai burgonyatermesztés a kis területen kertészkedő, földet művelő családok részére igen jól beválik. A palántáknak készített melegágysok fölshabradulnak a téli káposztapalánták kikerülésével június közepére és jöhet bele az ujburgonya ültetése. Először a melegágy földjét és trágyarétegét jól összekeverjük. A burgonyát sűrűn ültetjük, mert a föld termelőereje megbirja a bő termést. Ismerek egy kertészt, aki lécek közé fölrakott melegágyi soktrágyás földdel *emeletes burgonyatermesztést* állított föl. Ezt úgy értsük, hogy 40—50 cm széles, ritkán lécezett trágyás földbe a vetőburgonyákat egy méter magasságig beültette. A burgonya csirája oldalra, a lécek között kihajtott és virított. Az emeletes burgonyaművelés lécrámája hosszukás, keskeny és magas. Kapálásról szó sem lehet a lécek közé berakott trágyás, puha talajban. De öntözni, gyomlálni, gázokat kihuzni kell. Az emeletes burgonyatermesztés nála kitűnően bevált, mert volt üres melegágya és ritka lécezéssel, egy méter magasan sűrűn rakta be a vetőburgonyagumókat a csupa trágyás talajba.

Mi, az egyszerű földturkálók, az ilyen emeletes ujburgonyatermesztésre nem gondolunk, mert ehhez sok tudás, tapasztalás és növényélettani ismeret szükséges, amelyekkel csak a műkertészek rendel-

keznek. Akik saját családjuk használatára, a melegágyak palántanevelése után, fölhasználjuk a melegágy területét ujborgonya termesztésére, a hosszukás melegágyba és annak fölpuhitott, összekevert tápdus talajába egészen sűrűn 20—25 cm távolságra ültethetjük be a vetőgumókat. A termés meglepő lesz, ha kellő ápolásban és rendes öntözésben (állott vízzel) részesül. Az ilyen melegágyban termő ujborgonya a családot télutótól tavaszvégeig hetenként 2—3-szor juttatja új csemegeburgonyához még a farsangban is. Mert a gondos betakarás biztosítja azt, hogy egész télen hozzájussunk a csemegéhez, az új, friss burgonyához. A melegágyat pedig így fölhasználjuk júliustól februárig és nem áll üresen.

A bácskai termesztési mód szerint korai burgonyáról gondoskodnunk szükséges. Hiszen az előcsiráztatáshoz szükséges félméteres átmérőjű deszkalap nem olyan nehéz dolog. Minden előcsiráztatáshoz behelyezett vetőburgonyagumónak öt centiméter átmérőjű hely szükséges, tehát a kis, félméteres deszkalapon, a lécoldalak között száz darab burgonya fér el, ami száz fészek korai ujborgonyát jelent a család részére. Egy négyzetméter területen 400 burgonya csiráztatható, de számokban nem merek beszélni, mert akkor mesét írok akaratlanul. 100 fészek ujborgonya, 50 kiló súlytermés, kilója 1922-ben 170—50, tehát középárban veszem, 100 korona. Ki sem merem írni, hogy 5000 korona értékű, vagyis piaci áru ujborgonyát terem, ha azt a kevés munkát és gondozást nem sajnáljuk.

A bácskai, előcsiráztatással való korai burgonya-művelésben csakis az előcsiráztatás ad hosszabb gondot. Február közepétől minden reggel, minden

este a deszkalapokat át kell rakni. Reggel a világos-
ságra, este a meleg konyhába, istállóba. De ha meg-
tudja csinálni ezt a földmivelő a Bácskában, bizo-
nyosan a hivatalnok, az ipari munkástevéreink
sem bírnak kisebb rendtudással, gondossággal és a
lakásban találnak erre alkalmatosságot, módot. Nap-
pal az ablakhoz vagy az üveges folyosóban helyezik
el a csirázó burgonyaalkalmatosságot, éjszakára jó
melegbe az ágy alá, a konyhaasztal alá könnyedén
beviszik. Hiszen följegyeztem, hogy akár deszka-
pon, akár kosárban történik az előcsiráztatás, annak
a ki- és beviteléhez az oldalaira fogót, fület csinál-
junk, különben az átrakás nehéz és letörjük a burgo-
nya zöld csiráját éppen akkor, amikor a kiültetés
közeleg.

Nem föltétlenül szükséges, de följegyzem azt is,
hogy az ideggyöngye emberek részére a növényekkel
való foglalkozás életszükséglet, valóságos gyógyszer.
A korai burgonyatermesztésben pedig igen hálás
foglalkozást találnak általában a rokkant munkások
és hivatalnokok.

A marosmenti korai burgonyatermesztés eljárá-
rásából a vetőgumók eltartásmódja az, ami meg-
csinálható. A tavasszal csirázni vágyó burgonyagumó
szemeit elaltatjuk egy-két hónapra még s épen tart-
juk a kései ültetéshez. Még a melegágyba ültetendő
burgonyagumókat is jó lesz, ha sárba göngyölgetjük,
mint a szilvásgombóékészítésnél téstába pakolják a
szilvát és úgy az élő szemeket biztosítjuk a kései csi-
rázáshoz.

A vetőburgonya bevonásához az agyagot jól dol-
gozzuk át. Kavics, kődarabok ne legyenek benne.
Az agyag sárbevonó elég, ha félcentiméteres vastag,

mert hamarabb szikkad, gyorsabban szárad. A szárításra előkészített, bepakolt burgonyát árnyékos helyen, ahol szél sem éri, tehát lassu szárításra helyezzük, hogy az agyag rajta meg ne repedezzen, hanem szép simán megszáradjon. Az agyagburok alatt a vetőburgonya élő szeméinek, a csirázó résznek, jut elég levegő és nem fullad bele a száraz sár-burokba. A pincében lehetőleg száraz, hűvös helyre tegyük, mert nyáron a pince ugyanis üres, jut hely a burgonyavetőmag elhelyezésére.

Marosmenti módszer szerint a kertnek a háztól délre eső területére ültessünk burgonyát családunk részére. Amikor a zöldborsó, a zöldbab, korai karaláb, kel és más kerti növények július elejére lekerültek a talajról, oda jön, ezek után következik porhanyó trágyázásba a kései burgonya, a marosmenti ültetés, melyet az időjárás szerint karácsonytól ujév és farsang alatt, de egészen Józsefnapig (március 19), a föld melegének megjelenése napjáig, sőt azon túl is használhatunk, bontogathatjuk föl a pompás ujburgonyafészkeket a család örömére.

Bizonyos, hogy a földben, a fészkekben frissen áttelelt ujburgonya nem olyan zamatos éppen, mint az előcsiráztatott új termés, de sokkal kellemesebb a tavalyi, öreg burgonyánál, frissebb a vermekben, pincékben áttelelt gumóknál, mert a szára alól, a gyökeréről szedjük föl és ujburgonyaize van.

A korai burgonyatermesztők azt se feledjék el, hogy a burgonya szereti és meghálálja a friss, bőséges trágyázást. A családjuk részére termesztők minden fészekbe bőségesen rakjanak és jó mélyen keverjenek trágyákat. Használhatunk átrostált szemétrágyát, növénysszarak, levelek korhadását, melegágyak

trágyáját, országutról behordott és kezelt port, baromfi, disznó, kecske érett trágyáját. De legjobb az érett marhatrágya, ha van. Ha nincs, akkor a föl-sorolt és föl nem sorolt trágyafélékkel segítjük a korai burgonyákat lehető bő terméshez.

Tartalom.

	Oldal
A burgonyáról általában	3
A korai burgonyatermesztés célja	4
<i>A melegágyi korai burgonya</i>	5
<i>A bácskai korai burgonya termesztés</i>	7
A lecsirázott burgonya rossz vetőanyag	7
Előcsiráztatás	8
A csiráztatott burgonya kiültetése	10
A korai burgonya megművelése	13
<i>A marosmenti korai burgonyatermesztés</i>	15
A vetőburgonya kezelése és eltartása a marosmenti korai burgonyatermesztéshez	16
Agyagba pakoljuk a vetőburgonyát	17
Az agyagburok fölbontása és az ültetés	19
A nyárközépen ültetett burgonya ápolása és föl- szedése	20
Mely burgonyafajták használhatók korai burgonya- termesztésre?	22
A korai burgonya értékesítése	23
Korai burgonyatermesztés saját használatra	25

Képek.

1. Burgonyaelőcsiráztató deszkafedél	8
2. Burgonyaelőcsiráztató fedelek éjszakára egymás fölé helyezve	9
3. Előcsiráztatott burgonya ültetésre készen	10
4. Előcsiráztatott burgonya fészekbeültetése	11
5. Agyagburok a vetőburgonyán	18
6. A marosmenti korai burgonya ősszel	21

FÖLDMŰVESEK SZÁKKÖNYVTÁRA

SZERKESZTI TAKÁCS JÓZSEF

IDÁIG MEGJELENT:

1.

A KERT TRÁGYÁZÁSA

IRTA SZÉKELY DÉNES

2.

A házinyultenyésztés ábécéje

IRTA PÉTERFY TAMÁS

**Kapható a Népszava-könyvkereskedésben
VII, Erzsébet-körut 35.**

M E G J E L E N T

A

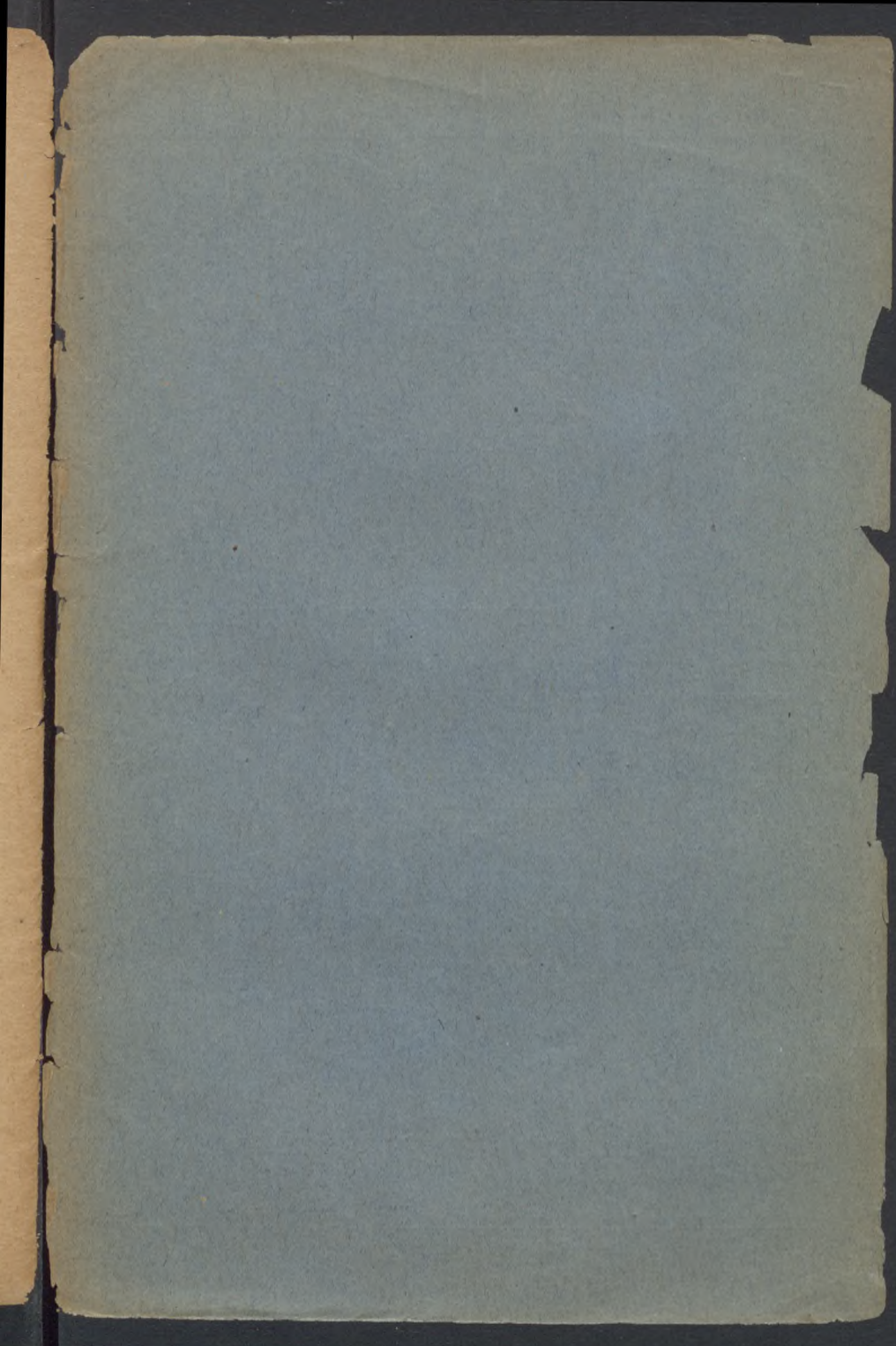
FÖLDMUNKÁSOK NAPTÁRA

1923

SZERKESZTI

TAKÁCS JÓZSEF

**Kiadja a Népszava-könyvkereskedés
VII, Erzsébet-körut 35.**

MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSKÉRDÉS

A MAGYARORSZÁGI FÖLDMUNKÁSSÁG
ANYAGI HELYZETE 1920-BAN

IRTA
TAKÁCS JÓZSEF
ÁRA 8 KOR.

NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDES KIADÁSA

M O S T J E L E N T M E G !

MUNKÁSKÖNYVTÁR
32. FÜZET

A FÖLDMUNKÁSMOZGALOM CÉLJA ÉS KÖZELEBBI FÖLADATA

IRTA TAKÁCS JÓZSEF

ÁRA 30 KOR.

SZERVEZETT MUNKÁSOKNAK 24 KORONA

Kapható a Népszava-könyvkereskedésben, VII, Erzsébet-körut 35. sz.